

КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Хагур Мурад

УДК 711.424

ОХОРОНА ТА ВИКОРИСТАННЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ЙОРДАНІЇ
В МІСЬКОМУ ТА РАЙОННОМУ ПЛАНУВАННІ

18.00.04 - «Містобудування та ландшафтна архітектура»

А в т о р е ф е р а т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури

Київ - 1998

10(570)6
40x60

00761757 (X)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському державному технічному університеті будівництва і архітектури Міністерства освіти України.

Науковий керівник -

711.4
412

доктор архітектури, професор
ФОМІН Ігор Олександрович,
завідуючий кафедрою містобудування Київського
державного технічного університету будівництва і
архітектури

Офіційні опоненти:

доктор архітектури, професор
ПАНЧЕНКО Тамара Федотівна,
головний науковий співробітник Науково-дослідного і
проектного інституту з містобудування

кандидат архітектури, старший науковий співробітник
ОЛІЙНИК Олена Павлівна,
завідувача відділом Державного науково-дослідного
інституту теорії та історії архітектури й містобудування

Провідна установа:

Українська академія мистецтва Міністерства культури та
мистецтв України, архітектурний факультет, м. Київ

Захист відбудеться 19 березня 1998 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.056.02 Київського державного технічного університету будівництва і
архітектури: м. Київ, Повітрофлотський проспект, 31, кімната 319.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Київського державного
технічного університету будівництва і архітектури: м. Київ, Повітрофлотський
проспект, 31.

Автореферат розісланий 18 лютого 1998 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Тімохін В.О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми визначається тим, що Йорданія - це країна, яка має довгу історію свого розвитку та тому на її території збереглися багаточисельні пам'ятки матеріальної культури, в тому числі пам'ятки архітектури та містобудування. Всі вони є не лише об'єктами історичної та культурологічної цінності, мають естетичне значення, а й мають великий соціально-економічний потенціал як об'єкти масового туризму. Разом з тим, інтенсивні процеси урбанізації, містобудівного та господарчого використання територій Йорданії, її кліматичні умови створюють загрозу руйнування та знищення пам'яток архітектури.

Історія Йорданії свідчить, що поступова деградація її архітектурної спадщини відбувається в результаті багатьох причин. В їх числі - старіння будівельного матеріалу в екстремальних кліматичних умовах, військові дії, а також зростання чисельності населення та розвиток міст. Нове будівництво в історичному міському середовищі часто створює загрозу збереженню історичної спадщини. Все це викликає необхідність розробки та реалізації цілого комплексу заходів з охорони та раціонального використання пам'яток архітектури в Йорданії.

Містобудівна теорія та практика в різних країнах світу вже давно займається вирішенням проблеми збереження історичної спадщини. Розроблені наукові концепції отримали відображення в багаточисельних літературних джерелах, а також в міжнародних програмах і маніфестах.

Проблемі охорони матеріальної історичної спадщини на державному та міжнародному рівнях були присвячені Конференції під егідою ЮНЕСКО, які проводилися в Нью Делі (9 скликання) та в Парижі (15, 16, 17 скликання).

Пошуку засобів захисту історичного середовища міст і районів приділялася значна увага в містобудівній науці та практиці в країнах колишнього СРСР. Так, в Центральному науково-дослідному та проектному інституті з містобудування в 1980-1990 рр. були видані посібник з планування та забудови міст з пам'ятками історії та культури, монографії: «Реконструкция центров исторических городов» (в рамках советско-французского сотрудничества), «Комплексная районная планировка» з розділами, присвяченими охороні та використанню пам'яток архітектури та ін. Останніми роками в Україні, яка багата пам'ятками архітектури та містобудівного мистецтва, над проблемою їх охорони плідно працювали науково-дослідні та проектні інститути. В Київському інституті містобудування розроблені рекомендації з оцінки історичних районів міст і виділенню охоронних зон. В НДІ теорії та історії архітектури

та містобудування розроблялися аналогічні теми, а також методи інформативної фіксації пам'яток архітектури та містобудування з використанням ЕОМ. В роботах Діпроміста вирішення проблеми охорони історичних об'єктів у містах пов'язане з розробкою правил їх забудови (зонінг). Охорона історичного середовища міст і районів була предметом дисертаційних досліджень. Вони виконувалися з урахуванням умов різних країн, в тому числі арабських. Однак, стосовно до умов Йорданії подібні містобудівні дослідження відсутні. Публікації, що є з аналізу історичної спадщини в Йорданії, мають мистецтвознавчий характер. Непряме відношення до вище згаданої проблеми мають кандидатські дисертації з планування туристичних комплексів у Йорданії (Аль-Гуссуе Джавазт Салем, 1990 р.) та формування систем розселення в Йорданії (Яхлеф Мажида Субхі, 1996 р.). Таким чином, підвищений інтерес до проблеми охорони пам'яток архітектури, який проявляється в багатьох країнах світу, та недостатня вивченість цієї проблеми в умовах Йорданії, підтверджують актуальність обраної дисертаційної теми. Цікавість дисертанта до даної теми виявилася під час навчання в Київському технічному університеті будівництва і архітектури при розробці дипломного проекту: «Туристический комплекс в районе размещения архитектурно-исторического ансамбля Петра» (1993 р.).

Мета дослідження - розробити науковий принцип і методичні пропозиції з охорони та раціонального використання пам'яток архітектури та історичного міського середовища в містобудівній діяльності.

У відповідності з цією метою визначене таке **коло питань**:

- 1) Охарактеризувати історичні умови та передумови формування та розвитку йорданської архітектури.
- 2) Визначити склад пам'яток архітектури та містобудування на території Йорданії, їх основні види та особливості розміщення.
- 3) Сформулювати проблему охорони архітектурно-історичної спадщини в Йорданії на основі характеристики її культурологічного значення та сучасного стану.
- 4) Вивчити та дати критичну оцінку закордонному та Йорданському досвіду охорони пам'яток архітектури в процесі реставраційної та містобудівної діяльності, а також організації туризму.
- 5) Визначити адміністративно-територіальні можливості охорони пам'яток архітектури та містобудування в умовах Йорданії.
- 6) Розробити методичні пропозиції з раціонального використання історичної спадщини Йорданії при планувальній організації туризму.

7) Розробити методичні пропозиції з охорони пам'яток архітектури та містобудування при плануванні та забудові міст Йорданії.

Об'єктом дослідження є пам'ятки архітектури у вигляді будівель, споруд та їх ансамблів, а також історичне міське середовище у вигляді пам'яток містобудівного мистецтва.

Предмет дослідження - охорона та раціональне використання архітектурно-історичної спадщини Йорданії засобами та методами міського та районного планувань.

Методологічною основою дослідження є аналіз літературних джерел, архівних даних, проектних документів, натурних обстежень. Використані метод порівняльного аналізу об'єктів, що вивчаються, графоаналітичний метод при їх класифікації, а також експериментальне проектування для обґрунтування пропонованих методичних рекомендацій.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше запропонований принцип комплексності для охорони історичної спадщини Йорданії, який може бути реалізований шляхом координації історико-археологічних досліджень, адміністративно-територіального управління, планувального регулювання розвитку міст, організації туризму. Виходячи з цього принципу, предметом захисту є такі наукові результати:

- класифікація пам'яток архітектури та містобудування;
- визначення видів охоронних заходів у залежності від ступеня технічного впливу на історичне середовище;
- комплексна модель процесу організації охорони та раціонального використання пам'яток архітектури та містобудування;
- методичні рекомендації з використання планувальних і адміністративно-територіальних засобів охорони культурної спадщини країни;
- методичні пропозиції з планувальної організації туризму на території Йорданії.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їх використання при розробці цільових інвестиційних програм, планово-проектних пропозицій з територіальної організації та розвитку туризму, а також при розробці нормативів, методичних рекомендацій з охорони та раціонального використання історичного міського середовища. Методичні пропозиції з проектування конкретних історичних міст можуть сприяти вдосконаленню проектної практики в питаннях охорони та раціонального використання історичного середовища.

Апробація роботи. Основні положення та результати досліджень висвітлені в доповідях на 56-й, 57-й та 58-й науково-практичних конференціях КДТУБА (1995-1997 рр.), а також опубліковані в трьох статтях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, рисунків, містить 138 сторінок машинописного тексту та перелік літератури кількістю 66 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

РОЗДІЛ 1 - ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ЙОРДАНІЇ

На території сучасної Йорданії тривалий час існували держави та народи, які лишили слід в її історії та архітектурі. Пропонується виділити такі історичні періоди: стародавніх Арабських країн (X-I століття до н.е.); еллінізму (III століття до н.е. - I століття н.е.), Римської імперії (I-III століття н.е.), Східної Римської імперії - Візантії (IV-VI століття), Арабського халіфату (VII-IX століття), середньовічний (XI-XIII століття), Єгипетського володарювання та Османської імперії (XIV- XIX століття), сучасний період (XX століття).

Отже, архітектура та містобудування Йорданії формувалися на протязі тривалого історичного періоду в залежності від національних і культурних традицій народів, що населяли її. Разом з тим, на неї дуже сильно вплинули сусідні держави та народності в результаті тісних соціально-економічних зв'язків, культурних контактів, а також завоювань. Найвідчутніше на архітектуру та містобудування Йорданії вплинули греко-римський, римсько-візантійський, середньовічний; єгипетсько-турецький періоди.

Наступні часи характеризуються впливом європейського містобудування. В сучасній архітектурі Йорданії широко використовуються елементи міжнародного стилю при проектуванні житла та будівництві громадських споруд. В багатьох країнах Близького та Середнього Сходу ствердився іслам, який також вплинув на сучасну архітектуру. Однак, головною особливістю архітектури історичних міст Йорданії є їх стильова різноманітність, які до цих пір несуть в собі багатовічний вплив різних країн і народів.

Всю різноманітність пам'яток архітектури та містобудування пропонується класифікувати в залежності від таких ознак:

- складності та величини (історичний район, історичне місто, історична міська зона, будівля, її фрагмент);

- збереженості в міському середовищі (значна - місто-музей, часткова - наявність історичної зони, незначна - окремі пам'ятки архітектури);
- первісної функції будівлі або споруди (культова, видовищна, оборонна, технічна);
- особливостей розміщення в регіонах Йорданії (північному, столичному, центральному, південному).

Відмінність умов розселення обумовила розміщення пам'яток архітектури та містобудування. Найбільша їх кількість - в столичному районі - 17 і центральному - 13, а в північному та південному їх відповідно 6 і 4.

Серед загальної кількості історичних об'єктів для подальшого аналізу обрано 17. Їх вибір обумовлений історичною та архітектурно-художньою цінністю. При цьому враховувались наявність інформації в літературних джерелах, ступінь збереженості, а також те, якою мірою вони є об'єктами туризму. Враховувалась також необхідність охоплення вибраними об'єктами всього їх типологічного різноманіття.

В цілому об'єктами подальшого історико-архітектурного аналізу є дев'ять міст - швидко зростаюча столиця Йорданії Амман, Мадаба та Ель-Карак, які мають 50-100 тис. чол. населення, а інші історичні міста майже зупинилися в своєму розвитку та являють собою туристичний інтерес. Серед них місто-музей - Петра. Значна за площею історична зона збереглася в Джараше, яка розташована поруч з функціонуючою міською зоною. Локальні історичні зони властиві для історичного міста Ель-Сальт. В містах Мадабі, Акабі та ін. збереглися лише окремі пам'ятки архітектури. Окремо розташовані пам'ятки архітектури та їх ансамблі знаходяться в приміських зонах, а також на караванних шляхах в якості замських палаців або замків (Ель-Халабат, Амра, Ель-Азрак та ін.).

Проведений аналіз показав, що сучасний стан пам'яток архітектури Йорданії неможна визнати задовільним, оскільки за багатовічний період існування вони піддавалися руйнуванню в результаті стихійних лих, війн, а також перебудов. Не дивлячись на це, більша частина історичної спадщини має не тільки національне, а й міжнародне значення, являє собою матеріальну культуру різних періодів та вимагає організації охоронних заходів.

РОЗДІЛ 2 - НАУКОВІ ТА ПРОЕКТНІ РОЗРОБКИ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ.

Розробка теоретичних принципів охорони архітектурної спадщини почалася в Європі в XIX ст. (Г.Вельфлін, Д.Рескін, А.Бринкман, К.Зігте). Потім багато наукових концепцій отримали відображення в багаточисельних літературних джерелах, а також в

міжнародних програмах і маніфестах. Цій проблемі приділено значну увагу також в сучасній містобудівній науці багатьох країн, в тому числі й в Україні, в результаті чого розроблені методичні рекомендації, правила та нормативи. Їх наукове та практичне значення обумовлене використанням середовищного підходу до оцінки пам'яток архітектури.

Узагальнення існуючих методик охорони пам'яток архітектури та містобудування дозволяє констатувати, що всі вони підрозділяються в залежності від рівня технічного впливу на них. До малозначного впливу відносяться консервація та часткова реставрація; до середнього значення - модернізація та пристосування до нової функції; до значної - реконструкція міського історичного середовища на основі містобудівних концепцій «історизму», «контекстуалізму», «ретророзвитку».

Сучасною містобудівною наукою розроблені методи історико-архітектурного аналізу історичних об'єктів (передпроектний аналіз). Одним з видів передпроектного аналізу є розробка історико-архітектурних опорних планів міст, їх зон з метою виділення історико-культурних заповідних територій, які потребують особливого режиму функціонального використання. Вони виділяються на основі аналізу пам'яток історії, археології, природи, архітектури та містобудівного мистецтва.

Основним призначенням історико-культурних заповідних зон міст є: забезпечення їх охорони; не припускати порушень масштабу та стильової характеристики історичного міського середовища; організація реставраційних і ремонтних робіт; розробка проектів планування та забудови, а також правил функціонального використання територій.

Один із способів збереження пам'яток архітектури та містобудування - раціональне їх використання не за прямим призначенням, якщо з ряду причин вони втратили свою первісну функцію. Характерною для історичних об'єктів «вторинною» функцією може бути пристосування їх для цілей пізнавального туризму та відпочинку. Як свідчить досвід багатьох країн, організація туризму (здебільше іноземного), дозволяє найефективніше використовувати історичну спадщину для фінансового забезпечення реставраційних робіт та їх популяризації.

На основі аналізу літературних джерел встановлено, що в Йорданії здійснений великий обсяг археологічних досліджень, обмірних і проектно-реставраційних робіт з відновлення первісного вигляду багатьох пам'яток архітектури та містобудування (Джараш, Ель-Салт, Мадаба, Акаба та ін.). Це дозволяє визначити їх значення в контексті світової історії та культури та, завдяки цьому, привернути до них увагу спеціалістів, широких верств населення та туристів.

Аналіз опублікованих праць з історичного міста Джараш вказав на можливість відновлення функціональної та архітектурно-планувальної структури історичного середовища. Особливу увагу приділено фіксації та архітектурній реставрації окремих будівель і споруд (Ворота Адріана, Кругла та Овальна площі, театри та ін.). В результаті цього здійснено натурну часткову реставрацію пам'яток архітектури та їх ансамблів. Це дозволило перетворити історичне місто Джараш в об'єкт масового туризму та щорічних фестивальних свят.

Аналіз досліджень по історичному місту Ель-Салт дозволив встановити історичні етапи еволюції архітектурних і містобудівних форм. Такий аналіз має наукове значення та сприяє виділенню охоронних зон і планувальної організації туризму.

Всі розглянуті приклади археологічного вивчення та проектно реставрації пам'яток архітектури вказують на те, що цей вид діяльності є одним з ефективних засобів охорони історичної спадщини. Він дає підставу для його відновлення, тобто подовження фізичного «життя» та підвищує його значення як об'єктів туризму. Цьому сприяють також фактичні дані про історію виникнення та первісне функціональне використання різних пам'яток архітектури.

РОЗДІЛ 3 - НАУКОВІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ В ЙОРДАНІЇ

Запропонований комплексний підхід до охорони історичної спадщини міст і районів розглядається в аспекті містобудування, оскільки воно, за своєю сутністю, є інтеграційною діяльністю. Принцип комплексності представлений графоаналітичною моделлю, в якій присутні чотири основні взаємопов'язані блоки охоронних заходів. Всі вони повинні реалізовуватися не відокремлено, а скоординовано у складі загальнодержавних програм.

Перший блок включає в себе всі охоронні заходи, які відносяться до сфери діяльності істориків, археологів, архітекторів-реставраторів. Історико-архітектурний аналіз об'єднує вивчення архівних історичних документів; археологічні дослідження; фіксацію історичних об'єктів у знайденому стані; їх проектне відновлення. Важливою складовою є оцінка історичного значення та архітектурно-художніх якостей пам'яток архітектури.

Другий блок об'єднує процеси інформаційного та фінансового забезпечення охоронних заходів, а також адміністративного контролю за їх дотриманням. Тому цю групу заходів можна назвати: **інформаційно-управлінське забезпечення**.

Перший та другий блоки охоронних заходів створюють необхідні **попередні** умови для подальших активних дій щодо охорони архітектурної спадщини. До цих

подальших заходів (третій та четвертий блоки) слід віднести всі види робіт з організації туризму (як найбільш раціонального виду використання пам'яток архітектури), а також проектування міст і територій, що розвиваються, тобто планувальне регулювання розвитку історичних міст в процесі їх проектної реконструкції, а також районного планування територій, де розміщені пам'ятки архітектури.

В роботі показано, що туризм стає однією з галузей господарчої діяльності, що розвивається в Йорданії. Наявність великої кількості пам'яток історії та архітектури світового значення роблять її одним з найбільших центрів міжнародного туризму. Відбувається збільшення чисельності іноземних туристів (1,0 млн. чоловік на рік). Ця тенденція збережеться і на перспективу за рахунок туристів з країн Європи. З урахуванням цієї тенденції запропонована принципова схема планувальної організації туризму на території Йорданії. Вона виконана на підставі аналізу розміщення пам'яток архітектури, містобудування та природи, а також сучасної мережі міст, дорожньо-транспортної мережі, що склалася, та адміністративно-територіального ділення країни. З урахуванням цих умов виділені дев'ять туристичних районів, їх планувальні центри та основні туристичні комунікаційні осі, які співпадають з традиційними історичними зв'язками Йорданії з іншими країнами, тобто північ - південь. Ці комунікаційні осі проходять через найбільші історичні міста, які мають значення основних планувальних центрів туристичних районів. З метою підвищення рівнів обслуговування та збереженості історичного середовища розроблені експериментальні проектні пропозиції щодо організації туристичних комплексів у Петрі та Джараші.

Архітектурно-планувальні пропозиції щодо охорони пам'яток архітектури та містобудування в процесі проектування міст подані з урахуванням типових напрямків їх територіального росту, таких як:

- поясне розширення забудови навколо центральної історичної зони (Амман);
- розширення міської забудови паралельно історичній зоні (Акаба);
- лінійне розширення міської забудови в напрямі, протилежному від історичної зони (Ум-Кайс);
- «мозаїчне» розширення забудови в історичних зонах в умовах складного рельєфу місцевості (Ель-Сальт).

В роботі підкреслюється, що вимога охорони міських об'єктів - пам'яток архітектури не повинно виключати необхідність адаптації історичного середовища до сучасного способу життя. В іншому разі виникає небезпека його «музеевування». Воно, будучи історичним, повинно задовольняти сучасним вимогам функціонування міст. Реконструкція історичних районів безповоротна, однак при цьому треба дотримуватись

припустимої межі реконструктивного втручання в історичне середовище. Тому в роботі сформульовані обмежувальні вимоги у вигляді охоронних функціонально-планувальних зон в історичних районах міст, рекомендації щодо регулювання висоти нових будівель та їх архітектурно-стильової характеристики.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Визначені історичні періоди формування архітектурної спадщини Йорданії в залежності від місцевих національних і культурних традицій, а також найбільш відчутних зовнішніх впливів: греко-римський; римсько-візантійський; середньовічний (завоювання хрестоносцями); єгипетсько-турецький; сучасний (європейський вплив).
2. Наведена класифікація пам'яток архітектури та містобудування в залежності від таких ознак: величини та складності, ступеня збереженості, функцій будівель і споруд, розміщення на території країни. В результаті виділено 40 об'єктів (в тому числі 12 поселень), а також 17 для подальшого аналізу як відносно цінних.
3. Територіальний аналіз свідчить здебільше про узгодженість розташування пам'яток архітектури та сучасних населених місць, за винятком палаців, розташованих в пустелі вздовж караванних шляхів. Це створює сприятливі умови для організації охорони архітектурної спадщини та використання її як об'єктів масового туризму.
4. Узагальнення існуючих методів охорони пам'яток архітектури та містобудування дозволяє констатувати, що вони включають широкий арсенал засобів, таких як складання історико-архітектурних опорних планів міст, що включають систему охоронних зон, правил забудови, заходів з консервації, модернізації, реконструкції окремих будівель і споруд. Всі вони можуть бути використані в умовах Йорданії.
5. На підставі аналізу літературних джерел встановлено, що в Йорданії виконаний великий обсяг археологічних досліджень, обмірних і проектно-реставраційних робіт з відновлення первісного вигляду багатьох пам'яток архітектури та містобудування. Це дозволяє розкрити їх значення в світлі світової історії та культури та, завдяки цьому, привернути до них увагу спеціалістів, населення та туристів. Особливого значення, в зв'язку з цим, набувають матеріали історичного аналізу та реконструкції міст Джараш і Петра, які повинні стати

першочерговими об'єктами комфортабельного туризму. Таке сучасне використання пам'яток архітектури економічно ефективно та може забезпечити фінансування реставраційних робіт.

6. Сформульований принцип міжвідомчого об'єднання різних охоронних засобів: історико-архітектурної реконструкції, адміністративно-територіального управління; організації туризму та планування міст. Рекомендований принцип комплексності представлений у вигляді графоаналітичної чотиричастинної моделі, яка об'єднує різноманітні заходи з охорони пам'яток архітектури та містобудування. В зв'язку з цим, рекомендується використовувати існуючий досвід створення єдиної інформаційної бази з використанням ЕОМ.
7. Запропонована схема планувальної організації туризму в Йорданії з метою створення оптимальної мережі громадських центрів обслуговування, які відповідатимуть міжнародним вимогам, а також мережі туристичних маршрутів. Особливості розміщення пам'яток архітектури, мережі поселень та комунікацій в Йорданії обумовили виділення дев'яти туристичних районів та їх центрів. На додаток до схеми розроблені експериментальні проектні пропозиції готельних комплексів в історичних містах Петрі та Джараші.
8. З урахуванням різновидів територіального зростання міст відносно їх історичних зон сформульовані такі планувальні рекомендації:
  - в умовах поясного розвитку міста (Амман) необхідно створити спеціальну охоронну зону найбільш суворого режиму її використання. Ця зона повинна мати переважне туристичне значення;
  - найсприятливіші умови для охорони історичних зон створюються під час розвитку міст на вільних територіях паралельно історичним зонам, що склалися, (Акаба) або в бік протилежний від них (Ум-Кайс). В цих випадках відокремлені історичні зони вимагають здійснення реставраційних робіт, а також благоустрою та організації туристичних маршрутів.

Вимоги охорони історичних зон міст не виключають необхідності їх адаптації до сучасного способу життя. Однак, в процесі їх модернізації та реконструкції повинні зберігатися вимоги дотримання масштабності забудови та її стилевих характеристик.

Основні висновки та положення дисертації висвітлені в таких публікаціях автора:

1. Хагур Мурад. Внешние исторические влияния на архитектуру и градостроительство Иордании (Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. зб. - К.: КДТУБА, 1997.- Вип.1.- с.76-80).
2. Хагур Мурад. Реставрация памятников архитектуры и градостроительства как одно из средств их охраны в условиях Иордании (Сб. Коммунальное хозяйство городов. Вып.10.- К. «Техніка», 1997.- с.206-228).
3. Хагур Мурад. Методический подход к градостроительной оценке исторической среды в Иордании (Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. зб.- К.: КДТУБА,1997.- Вип.2.- с.102-104).

Хагур Мурад. Охорона та використання пам'яток архітектури Йорданії в міському районному плануванні.- Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.04 - «Містобудування та ландшафтна архітектура».- Київський державний технічний університет будівництва і архітектури, Київ, 1998.

В дисертації визначені науковий принцип та методичні пропозиції щодо збереження та раціонального використання історичного міського середовища та окремих пам'яток архітектури у вигляді будівель і споруд. Розроблений комплексний підхід до спільного використання охоронних засобів у процесі архітектурної реконструкції історичних об'єктів, адміністративно-територіального управління, організації масового туризму, районного та міського планування. Подані конкретні проектно-планувальні рекомендації щодо охорони та раціонального використання окремих найцінніших історичних об'єктів, які можуть бути корисні під час розробки державних програм і містобудівного проектування.

Ключові слова: охоронна архітектурно-планувальна діяльність, охоронні зони, реставраційні та реконструктивні заходи.

Хагур Мурад. Охрана и использование памятников архитектуры Иордании в городской районной планировке. Рукопись.

Дисертація на соискание ученой степени кандидата архитектуры по специальности 18.00.04 - «Градостроительство и ландшафтная архитектура».- Киевский государственный технический университет строительства и архитектуры, Киев, 1998.

В диссертации определены научный принцип и методические предложения по сохранению и рациональному использованию исторической городской среды и отдельных памятников архитектуры в виде зданий и сооружений. Разработан комплексный подход к совместному использованию охранных средств в процессе архитектурной реконструкции исторических объектов, административно-территориального управления, организации массового туризма, районной и городской планировке. Даны конкретные проектно-планировочные рекомендации по охране и рациональному использованию отдельных наиболее ценных исторических объектов, которые могут быть полезны при разработке государственных программ и градостроительном проектировании.

Ключевые слова: охранная архитектурно-планировочная деятельность, охранные зоны, реставрационные и реконструктивные мероприятия.

Hagour Murad Protection and use of monuments of architecture of Jordan in an urban district planning. - manuscript

A thesis for a candidate's degree in architecture in specialty 18.00.04 - town-planning and landscape architecture. - The Kiev State Technical University of Construction and Architecture, Kiev, 1998.

In the thesis there have been determined a scientific principle and methodical suggestions concerning protection and rational usage of a historical urban environment and individual monuments of architecture in the form of buildings and constructions. There has been elaborated a complex approach to a combined usage of the protection facilities in the process of architectural re-construction of historical objects, administration and territorial control, organization of a mass tourism, district and urban planning. There have been given a definite design and planning recommendations concerning protection and rational usage of the individual, the most valuable historical objects, which may be used in the process of elaboration of the state programs and town-planning designing.

Key-words: a protective architectural and planning activity, protection zones, restoration and re-construction arrangements.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ ЙОРДАНІЇ

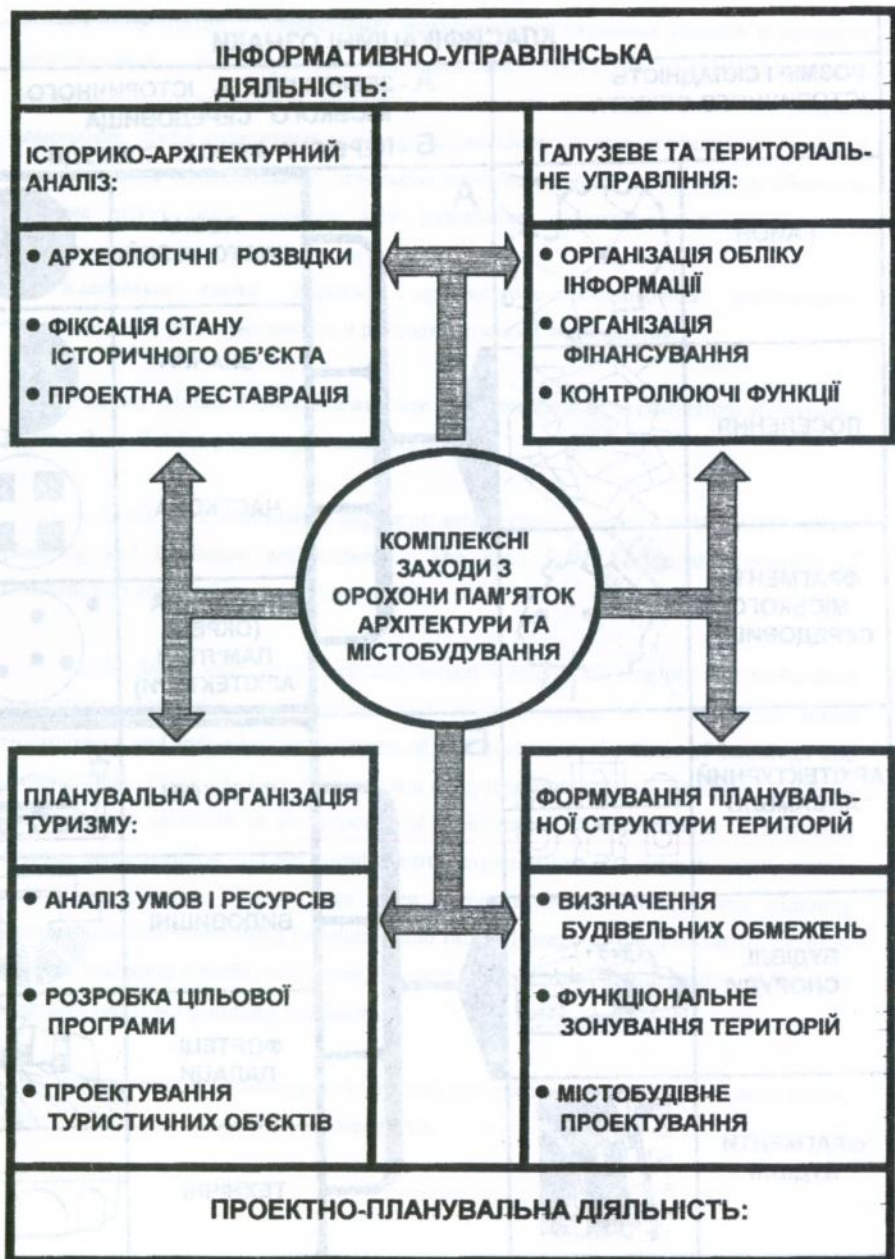
КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ

РОЗМІР І СКЛАДНІСТЬ
ІСТОРИЧНОГО ОБ'ЄКТА

**А - ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ ІСТОРИЧНОГО
МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА**
Б - ПЕРВИСНА ФУНКЦІЯ СПОРУДИ

РАЙОН		А	ПОВНА (МІСТО-МУЗЕЙ)	
ПОСЕЛЕННЯ			ЗНАЧНА	
ФРАГМЕНТИ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА			ЧАСТКОВА	
АРХІТЕКТУРНИЙ АНСАМБЛЬ			НЕЗНАЧНА (ОКРЕМІ ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ)	
БУДІВЛІ, СПОРУДИ		Б	КУЛЬТОВІ	
ФРАГМЕНТИ БУДІВЛІ			ВИДОВИЩІ	
			ФОРТЕЦІ- ПАЛАЦИ	
			ТЕХНІЧНІ	

МОДЕЛЬ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Підписано до друку 12.02.98р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 1.0, Обл.-вид. арк. 0,8.
Наклад 100. Зам. 49.

Відділ оперативної поліграфії
Центру Міжнародної освіти
227-12-75, 227-37-86

1339.371
Мист.
АВ 39.371

Мист